

санкцій. Результатом були обмеження з боку російської сторони, які шкодили інтересам всіх (в т.ч. добросовісним) постачальникам з Білорусі.

Використані джерела та література:

1. Киреев А.П. Международная экономика: В 2-х ч. Ч.1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. / А.П. Киреев. – М. : Международные отношения. – 2002. – 416 с.
2. Міжнародна економіка / А.П. Румянцев, Г.Н. Клишко, В.В. Рокоча та ін.; За ред. А.П.Румянцева. – К. : Знання-Прес, 2003. – 447 с.
3. Доклад «Итоги деятельности Минэкономразвития России в 2009 году и задачи на 2010 год». – 2010, Министерство экономического развития России. – Режим доступу: <http://web.archive.org/web/20110820130333/http://www.economy.gov.ru/report2009/comp/upload/Report.pdf>
4. Лукашенко одумался. 07.06.2010. – Режим доступу: <https://archive.is/20120909104217/www.rbcdaily.ru/2010/06/07/focus/484364>
5. Анісімова О.Ю. Митні механізми ЄврАзЕС / О.Ю. Анісімова // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2013. – Вип.116 (Ч. II). – С. 86–94.
6. Кондрацьєва Н. Евразийский экономический союз: достижения и перспективы / Н.Б. Кондрацьєва // Мировая экономика и международные отношения. – 2016. – Т. 60. – №6. – С. 15–23
7. Евразийская экономическая комиссия. – Режим доступу: <http://www.eurasiancommission.org/>
8. Вергун В.А. Економічна дипломатія / В.А. Вергун. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 303 с.
9. Фліссак К.А. Економічна дипломатія у системі забезпечення національних інтересів України: монографія. / К.А. Фліссак. – Тернопіль : Новий колір, 2016. – 812 с.
10. Головин М. Экономическая интеграция: уроки для постсоветского пространства / М. Головин, А. Захарова, Д. Ушкалова // Мировая экономика и международные отношения. – 2016. – Т.60. – № 4. – С. 61–69
11. Viner J. The Customs Union Issue / J. Viner. – New York : Carnegie Endowment for International Peace, 1950. – 221 p.
12. Взаимная торговля товарами. Статистика Евразийского экономического союза. 2016 год. : Статистический сборник. – Москва : Издательство ООО «Сам Полиграфист», 2017. – 212 с.

УДК 327 (73)+316.42

Чекаленко Л. Д.

МІЛІТАРИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ТОТАЛІТАРИЗМУ ДЕРЖАВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ

У статті розглядаються ознаки мілітаризації країн Центральної Азії, зокрема, збільшення оборонних витрат, нарощування збройних сил, закупівля сучасної летальної зброї, боротьба за зони впливу, як чинники формування тоталітарної системи правління пострадянськими країнами регіону.

Ключові слова: *Центральна Азія, мілітаризація, російський чинник, ОДКБ, зброя.*

Чекаленко Л.Д. Милитаризация как фактор тоталитаризма государств Центральной Азии

В статье рассматриваются признаки милитаризации стран Центральной Азии, в частности, увеличение оборонных расходов, наращивание вооруженных сил, закупка современной летальной оружия, борьба за зоны влияния, как факторы формирования тоталитарной системы правления постсоветскими странами региона.

Ключевые слова: Центральная Азия, милитаризация, российский фактор, ОДКБ, оружие.

Chekalenko L.D. Militarization as a factor of totalitarianism of the post-soviet Middle Asia's countries / Gennadiy Udovenko Diplomatic Academy of Ukraine

The author examines the militarization process of the Middle Asia's countries, in particular, the increase of defense expenditures, the strengthening armed forces, the purchase of modern lethal weapons and the division of influence's zones as a factor of the formation of a totalitarian system of governing of post-soviet Middle Asia's countries.

Key words: the Middle Asia, militarization, Russian factor, CSTO, weapons.

Однією з важливих складових тоталітаризму є мілітаризація політики, економіки і соціального життя. Першими ознаками цього процесу є нарощування витрат на ВПК, на збройні сили, жорстка централізація влади, придушення протестних рухів, наступ на права і свободи людини тощо. Усі ці прояви спостерігаємо у політиці сучасних пострадянських держав Центральної Азії (далі – ЦА).

Формування збройних сил країн ЦА відбувалося на переламі століть і тривало двадцяти п'ять років. Армії центральноазіатських держав створювалися не на порожньому місці: після розпаду Радянського Союзу у розпорядження республік перейшла переважна частина об'єктів Радянської армії, які розташовувалися на території кожної з них і нові урядові структури отримали змогу розпоряджатися військовим майном на власний розсуд.

Внаслідок розподілу майна і військовослужбовців Туркестанського військового округу СРСР найбільшу частку отримала Російська Федерація. Через те, що для радянського керівництва у часи «холодної війни» центральноазіатський напрям не був пріоритетним, на відміну від західних районів СРСР і Далекого Сходу тут не розташовувалися найновіші сучасні зенітно-ракетні комплекси, засоби контролю над повітряним простором і перехоплювачі [1].

Не всім країнам ЦА пощастило отримати радянську техніку та майно. Деякі з них, як приміром Таджикистан, через зовнішні і внутрішні катаклізми фактично залишився без війська. Більша частка «спадщини» радянського військового спадку, крім Росії, дісталася Узбекистану і

Туркменістану. Казахстан отримав військову техніку менш боєздатну, здебільшого ту, що перевозилася з європейських країн Варшавського блоку і залишалася на зберіганні на складах республіки. Фактично на початку 1990-х рр. Киргизстан і Таджикистан мали лише символічні армії [2].

За останні сім-десять років практично всі держави ЦА збільшили свій військовий бюджет. Це було пов'язано не з воєнними потребами, а із загрозами, які можуть походити від найближчих сусідів. Із створенням ЄврАзЕС (1999), діяльність якого включає військове співробітництво, і особливо ОДКБ (1992-2002), що є повноцінним військовим блоком, збільшилися і воєнні бюджети всіх центрально-азіатських країн. У Казахстані збільшення відбулося майже в чотири рази: з 206 млн. дол. США (1999) – до 855 млн. (2008); Туркменістан за розмірами витрат на армію посідає третє місце серед країн ЦА після Узбекистану і Казахстану. Військові витрати Киргизстану за той же період збільшилися майже вдвічі: з 44,8 млн. дол. до 79,3 млн. [3].

Посиленню тенденції до мілітаризації регіону сприяла війна в Грузії 2008 р. Практично всі країни ЦА скуповували озброєння у різних географічних точках світу. Приміром, Казахстан купує військову техніку в Росії, Ізраїлі, Республіці Корея, Великій Британії, Іспанії та США. Узбекистан – військово-транспортні вертольоти, військово-транспортні літаки в корпорації Airbus (ЄС); зенітний ракетний комплекс HQ-9 і значну кількість безпілотних літальних апаратів у Китаю та США. Туркменістан віддає перевагу китайській техніці [4].

Військова складова усіх держав Центральної Азії має свою специфіку. Зокрема, угруповання радянської армії, що залишилося в Туркменістані після розпаду СРСР, було кількісно і якісно кращим, порівняно з тим, що отримали Узбекистан, Таджикистан, Киргизстан та Таджикистан. Тому сьогодні країна володіє найсильнішим авіаційним корпусом серед країн регіону. Розвиток авіації в перспективі має забезпечити надійний захист енергетичних інтересів Туркменістану, зокрема на Каспії.

З іншого боку, в Туркменістані не було і немає власних підприємств ВПК, здатних виробляти та ремонтувати сучасну зброю, а рівень бойової підготовки особового складу традиційно є доволі низьким. Через гоніння на фахівців «нетитульної нації» з країни виїхала більшість

військовослужбовців і фахівців нетуркменської національності. Місцеві кадри не змогли їх повністю замінити. Згідно з експертними оцінками, у 2007-2008 рр. у ВПС країни нараховувалося лише 25-30 пілотів, які мали належну кваліфікацію для управління бойовими літаками, авіатехніки ж було в 10 разів більше. Туркменські льотчики навчалися в Україні, літаки штурмової авіації ремонтувалися в Грузії. В рахунок погашення боргів за газ Київ свого часу поставив Ашгабаду системи ППО «Кольчуга», бойові катери «Калкан», озброєні крупнокаліберними кулеметами, і «Гриф» (кулемети і 30-міліметрові гармати), а також легкі торпеди. Також Туркменістан отримав у подарунок кілька кораблів і катерів від США та Ірану. Ремонт і модернізація туркменських винищувачів здійснювалася на Львівському авіаремонтному заводі.

Варто зазначити, що Україна тривалий час відіграла основну роль у підтримці в робочому стані протиповітряного потенціалу Туркменістану. Втім, частина техніки довго перебувала на зберіганні, перетворившись, зрештою, на металобрухт. Останнім часом помітною є тенденція зростання залежності туркменських збройних сил від постачання російських військових засобів та комплектуючих до них.

Одним з пріоритетів військової реформи Туркменістану є розвиток військово-морського флоту. Ключовим завданням ВМС визначено забезпечення недоторканності туркменських кордонів і економічних зон. Ситуація у цій сфері ускладнюється через невизначеність правового статусу Каспію.

Серед держав ЦА суттєве реформування збройних сил, успадкованих від Радянського Союзу, здійснив тільки Казахстан, який традиційно віддає перевагу російській зброї. Так, 2009 р. казахстанські збройні сили поповнилися російською військовою технікою (79 бронетранспортерів БТР 80А, три вертольоти загального призначення «АНСАТ», 12 військових вертольотів Мі-8 і Мі-17; десять ЗПК класу «земля-повітря», військові літаки Су-27, МіГ-27, МіГ-23). В Ізраїлю Казахстан придбав 18 ракетних комплексів «Лінкс», шість САУ «Семсер 122 мм», 18 бомбометів «CARDOM 120mm» для бронетранспортерів. Щодо морської військової техніки Астана звертається до Республіки Корея, Великої Британії, Іспанії та США [5].

Нові зрушення в країні передбачено Стратегічним планом розвитку Казахстану до 2050 р., за результатами реалізації якого казахстанське

населення досягне «рівних можливостей, доступних медичних послуг, комфортного житла та якісної освіти» [6]. Рекламування грандіозних завдань приховує негативні явища як в економіці, так і соціальній сфері держави. Привертає увагу поступове зникнення з програмних заяв уряду не лише згадок про соціально-економічний розвиток, а й подовження термінів реалізації програм і стратегій. Так, «Стратегію 2030» замінила «Стратегія 2050». Попередній стратегічний план до 2020 р. так і залишився на папері. Отже, держава відмовилася від соціальних зобов'язань і, не завершивши економічної модернізації, взялася за модернізацію суспільної свідомості. У логіку останньої вписано нову концепцію національної історії зі зміцненням казахстанської ідентичності вже без євразійства.

Узбекистан у 2017 р., за даними Global Firepower rating, GFP (Світовий рейтинг військової могутності), за військовою потужністю посів 48 позицію з 113 країн, третю на пострадянському просторі після Росії (2) і України (21). Казахстан опинився на 55 позиції, Туркменістан – на 86-ій, Киргизстан – на 108-ій, Таджикистан – на 112-ій [7]. Однак в реальності узбецька армія за чисельністю і рівнем бойової підготовки поступається казахській.

Загалом можливості збройних сил Узбекистану незначні, що пояснюється не лише застарілою технікою, а й нестачею військових фахівців. Перший президент Узбекистану І.Карімов робив ставку на національні кадри: із середини 1990-х розпочався процес заміни російськомовних офіцерів узбеками. Кваліфікація останніх на порядок поступалася рівню підготовки кадрових фахівців з дипломами військових ВНЗ, які відслужили по 10-15 років на технічних посадах. Це призвело до того, що боєготовність підрозділів ППО Узбекистану різко впала. Для підтримання на належному рівні ВВС і ППО Ташкенту згодом довелося здійснювати вербування за контрактом у країнах СНД російськомовних авіаційних технічних працівників, льотчиків та інженерів.

2001 р. І.Карімов надав у розпорядження США, які почали афганську кампанію, аеропорт «Ханабад» в околицях м. Карші. Пентагон модернізував авіабазу під свої стандарти та розмістив на ній практично всю авіатехніку, призначену для тилової підтримки американських військ в Афганістані. На базі було розквартировано понад 1300 американських військовослужбовців. Однак у 2005 р. після подій в Андижані (розстріл демонстрації страйкуючих) американців було усунуто з Узбекистану «за

підтримку місцевих радикалів і міжнародного тероризму». У відповідь Вашингтон запровадив проти Ташкента низку санкцій. Санкційний режим тривав недовго, за кілька років санкції було скасовано і США почали шукати нові точки дотику, підтримуючи узбецьке керівництво.

Вашингтон дуже зацікавлений у поверненні американських військових до Узбекистану та у користуванні авіа базою «Ханабад» або цивільним аеропортом «Навої». Крім того, американці планують розгорнути власну інфраструктуру на узбецько-афганському кордоні на авіа базі в Термезі, де нині дислокуються військові Бундесверу (ФРН).

Узбекистан є для США ключовою державою у геополітичних вимірах у регіоні. Саме тут (а також у Киргизстані) було започатковано практику розташування військових аеродромів НАТО, що додавало США дієвих важелів впливу на ситуацію.

Посилення обороноздатності і воєнного фактору в Узбекистані не призводить до стабілізації внутрішньополітичної ситуації. Президент І.Карімов жорстко придушував будь-які форми спротиву, на долю країни припадала найбільша кількість політичних біженців у регіоні. Політична нестабільність у країні посилюється також фактором повернення кількох тисяч вояків з фронтів Сирії та Іраку, що може спричинити нову хвилю протистояння, розгортання і посилення у країні та у регіоні ісламського підпілля й ісламського чинника як такого.

Прихід до влади в Узбекистані нового президента не зупинив дрейф країни у бік тоталітаризму з його посиленою увагою до розбудови силових структур. Про необхідність реформування національної служби безпеки йшлося на зустрічі президента Узбекистану Ш.Мірзієєва з парламентарями наприкінці грудня 2017 р. На думку глави держави, чинні законодавчі акти щодо служби є застарілими, система вимагає реформування [8].

Через періодичні виходи Узбекистану з ОДКБ (1999, 2012) Москва припиняла поставки зброї на пільгових умовах. Повернення до ОДКБ 2016 р. надало Ташкенту можливість знову отримати доступ до російської зброї. Було підписано угоди про військово-технічне співробітництво, про навчання узбецьких офіцерів у російських військових ВНЗ [9].

Таким чином політика дистанціювання західних урядів від Узбекистану і обмеження цієї країни у питаннях імпорту зброї західних зразків підштовхнула Ташкент до більш тісної співпраці з Москвою.

Можна передбачити, що поглиблення військового співробітництва між Узбекистаном та Росією призведе до зростання залежності Ташкента.

У відповідь ЄС та США скасували обмеження щодо продажу зброї Узбекистану. Більше того, у 2014-2015 рр. уряд США згідно з положенням «Надмірна оборона» передав узбецькій стороні 308 бронемашин та 20 допоміжних автомобілів. Цей крок став безпрецедентним в історії «подарунків» військової техніки США колишній радянській державі. Навзаєм США «порадили» Узбекистану придбати пару десятків південнокорейських військових навчально-тренувальних комплексів «Золотий Орел» [10].

У попередні роки подібних кроків американська сторона собі не дозволяла, посиляючись на обмеження громадянських прав і свобод в Узбекистані, а також на вірогідність потрапляння американської зброї до Росії або Китаю. Фактор можливої втрати американцями Узбекистану як важливого геополітичного центру привернув увагу відповідних американських структур. На тлі загострення ситуації на Близькому Сході та в інших регіонах, за ініціативою американської сторони 19 грудня 2017 р. відбулися переговори президента США Д.Трампа з президентом Узбекистану Ш.Мірзійоевим. Американський президент запросив керівника Узбекистану відвідати США, висловивши «підтримку демократичним перетворенням у країні» [11]. Водночас узбецький лідер взявся реформувати службу національної безпеки згідно з американськими настановами.

На відміну від інших радянських республік, Таджикистан одержав мінімальну кількість озброєння колишньої радянської армії. Тому у роки незалежності Таджикистан наполегливо формував власні збройні сили: створив нові мобільні війська, президентську гвардію перетворив на національну тощо. Вже сьогодні нечисленні, але добре підготовлені підрозділи Таджикистану можуть на рівних конкурувати зі збройними силами сусідніх держав. Відмінною рисою армії Таджикистану є підготовленість до ведення бойових дій у гірській місцевості за умов обмеженої видимості і маневру в разі виникнення локальних збройних конфліктів, а також у боротьбі з озброєними бандформуваннями.

Таджикистан є членом ОДКБ і ОС ППО СНД, три батальйони його мобільних військ включено до складу Колективних сил швидкого розгортання (КСБР) Центрально-Азіатського регіону колективної безпеки,

які створено в рамках ОДКБ. На таджицькій території розташовано найбільшу російську сухопутну військову базу за межами РФ (в Душанбе і Курган-Тюбе). Перебування російських військових у країні передбачено до 2042 р. За роки незалежності Таджикистан поповнив свої збройні сили американською технікою. Істотну військову допомогу Таджикистану надає Індія. Індійські ВПС мають передову оперативну військово-повітряну базу в Пархарі, в облаштування якої вкладено близько 70 млн. дол. Авіабаза Пархар надає індійським військовим широкі стратегічні можливості в регіоні ЦА [12].

Киргизстан також є членом ОДКБ і Росія витрачає чималі кошти на підтримку в робочому стані киргизських збройних сил. Зокрема, найсучасніша РЛС 36Д6 перебуває в розпорядженні російських військових на авіабазі Кант, оренду якої Москва подовжила на 49 років з можливим пролонгуванням. Також в часи військової кампанії в Афганістані на території аеропорту «Манас» під керівництвом США функціонувала авіабаза антитерористичної коаліції. Це був унікальний випадок, коли в одній країні одночасно функціонували російські і американська військові бази.

Характерною ознакою мілітаризації центральноазіатських країн є доволі напружена боротьба за нафтоносний Каспій. І в цій боротьбі так чи інакше присутній військовий компонент, який включає військові навчання, розбудову і оснащення військового морського флоту, підготовку військових кадрів тощо. Фактично через військову міць на морі прилеглі країни намагаються довести своє право розпоряджатися акваторією і багатствами Каспію [13].

1. Загалом варто відзначити, що важливим показником мілітаризації держав є збільшення військового бюджету за відсутності війни і бойових дій. Керівництво деяких країн ЦА пояснює збільшення витрат на оборону триваючими територіальними конфліктами між державами: киргизсько-казахським прикордонним конфліктом, непорозумінням між Казахстаном і Росією тощо.

2. Усі країни ЦА у силу різних причин і різною мірою є залежними від Росії у військовому розумінні: одні стримані російськими військовими базами на власній території; інші – російськими військами на кордоні СНД; придбанням та технічним оновленням зброї. Окрім того Росія залишається впливовим політичним та економічним чинником у регіоні.

3. Ситуація, пов'язана з подіями в Сирії, а також в Україні підштовхує країни ЦА до обережної політики, оскільки вони зробили висновок: політика Москви є непередбачуваною, реакційною, наступальною і загарбницькою. Тому азіатські виваженість і обережність диктує державам ЦА вичікувальне ставлення до РФ та її ситуативну підтримку. Українські події підштовхнули деякі держави регіону до проведення реформ не тільки збройних сил, але й всього силового комплексу: служб безпеки, міліції і поліції, національної гвардії.

4. Посилення силового комплексу пояснюється загрозою тероризму, переміщенням терористичних угруповань з Афганістану в Центральноазіатський регіон. Переформатування сил ІГЛ загрожує стабільності всьому ареалу ЦА.

5. Визначальним для регіону є американський чинник. З метою поновлення впливу в ЦА, США активно шукає точки дотику з узбецькою стороною. Поступово питання демократії, захисту прав людини, соціальна політика тощо, які раніш були квінтесенцією будь-яких американських переговорів зі столицями країн ЦА, перемістилися на другий план, натомість акцент робиться на спільних зусиллях з протистояння тероризмові. За таких правил гри керівництво ЦА намагається зміцнити власні позиції навіть за рахунок слабкіших сусідів. Задля досягнення цієї мети відбувається подальша мілітаризація політики й економіки, фактично гонка озброєнь на регіональному рівні.

6. Економічна криза в ЦА, викликана низькими цінами на нафту, санкціями проти Росії, змусили деякі держави, зокрема, Казахстан та Узбекистан, шукати додаткові іноземні інвестиції. Цьому сприяє практичний підхід адміністрації Трампа до зовнішньої політики, а також спільні американсько-азіатські інтереси. Зазначені важелі стимулюють уряди регіону до посилення проамериканського вектору зовнішньої політики.

7. Паралельно з американськими в ЦА активізувалися європейські структури. При цьому привертає увагу той факт, що в переговорному процесі, зокрема з Узбекистаном і Киргизстаном, європейці також опускають питання про захист і дотримання прав людини, і не повертаються до обговорення справ правозахисників. Практичні інтереси переважили: центральноазіатський регіон є важливим для європейців як з точки зору сировини, так і геополітичної стабільності.

Використані джерела та література:

1. Пять крупнейших армий на постсоветском пространстве. 05.12.2013. – Режим доступу: <http://svpressa.ru/society/news/78591/>; Современное состояние ПВО стран - бывших советских союзных республик. Часть 7-я. 17.10.2016. – Режим доступу: <https://topwar.ru/102162-sovremennoe-sostoyanie-pvo-stran-byvshih-sovetskih-soyuznyh-respublik-chast-7-ya.html>
2. Елков И. Вся постсоветская рать. Какая из бывших советских республик всех сильнее / И. Елков // Российская газета. – 2005. – 07 октября. – №3893. – Режим доступу: <https://rg.ru/2005/10/07/sng-armii.html>
3. Калишевский М. Центральная Азия: Военный баланс / М. Калишевский. 09.10.2012. – Режим доступу: <http://www.fergananews.com/articles/7514>
4. Мухин В. Военные бюджеты стран СНГ / В. Мухин. 23.03.2006. – Режим доступу: <http://apsny.pro/news3-11783.html>; Кочоян Д. Изоляция от внешнего мира - не изоляция от внешних угроз: вооруженные силы Туркменистана в цифрах / Д. Кочоян. 30.08.2015. – Режим доступу: <http://www.iarex.ru/articles/51975.html>; Вооруженные силы Таджикистана - вчера и сегодня. 12.03.2007. – Режим доступу: <https://www.caravan.kz/articles/vooruzhennye-sily-tadzhiqistana-vchera-i-segodnya-371745/>.
5. Marat E. The Military and the State in Central Asia: From Red Army to Independence / E. Marat. – Routledge, 2009. – 176 p. – Режим доступу: <http://journals.openedition.org/pipss/3780>.
6. Казахстан. Подводя итоги года. 23.12. 2017. – Режим доступу: <http://www.inozpress.kg/news/view/id/52285>.
7. Global Firepower составили рейтинг сильнейших армий мира. – Режим доступу: http://news.eizvestia.com/news_abroad/full/705-global-firepower-sostavili-rejting-silnejshix-armij-mira; Uzbek army strongest in the region - GFP rating. 04.09.2017. – Режим доступу: <http://kabar.kg/eng/news/uzbek-army-strongest-in-the-region-gfp-rating/>
8. Uzbek president states need to reform National Security Service. 23.10.2017. – Режим доступу: <https://www.azernews.az/region/124488.html>
9. Uzbekistan Turns to Russia in Search of Modern Weapons. 15.02.2017. – Режим доступу: <https://jamestown.org/program/uzbekistan-turns-russia-search-modern-weapons/>; Вооружай, но проверяй: судьба российского оружия в Узбекистане. 08.11.2017. – Режим доступу: <https://ru.sputniknews-uz.com/analytics/20171108/6773359/Rossiiskoe-orujie-v-Uzbekistane.html>
10. США подарили Узбекистану 328 бронемашин. 22.01.2015. – Режим доступу: <https://lenta.ru/news/2015/01/22/aid/>;
11. Дональд Трамп пригласил президента Узбекистана нанести визит в США. 20.12.2017. – Режим доступу: <http://www.inozpress.kg/news/view/id/52273>
12. India And Tajikistan Ties: Partners In Development – Analysis. 04.03.2017. – Режим доступу: <http://www.eurasiareview.com/04032017-india-and-tajikistan-ties-partners-in-development-analysis/>
13. Kucera J. Militarizing the Caspian / J. Kucera. 10.05.2012. – Режим доступу: <https://pulitzercenter.org/projects/caucasus-caspian-azerbajjan-kazakhstan-turkmenistan-militarization-oil-russia-united-states-iran>